SANAT YAZILARI, 2018; (38): 83-107 / ARAŞTIRMA MAKALESİ

İLK OKUMA YAZMA ÖĞRETİMİNDE YAZI KULLANIMININ İRDELENMESİ VE TTKB DİK TEMEL ABECE YAZI TASARIMI ÖRNEĞİ

AN ANALSYS FOR HANDWRITING USAGE IN TEACHING LITERACY AND A WRITING MODEL TTKB BASIC ROMAN ALPHABET

PROF. **NAMIK KEMAL SARIKAVAK**
Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Bölümü
namiks@hacettepe.edu.tr
ORCID ID: 0000-0001-7808-9517

Öz: *T.C. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2004-2005 eğitim-öğretim yılından bu yana ilkokul 1. sınıf okuma ve yazma öğretiminde "bitişik eğik yazı" (ya da kurzif) diye adlandırılan bir yazı türü kullanılmakta, ancak her nasılsa bugüne kadar yayınlanmış çeşitli eğitim bilimsel makalelerde belirtildiği üzere yazı öğretiminde bir türlü başarılı sonuçlar elde edilememektedir. Bunun elbette çeşitli nedenleri vardır. Bu makalenin amacı bu nedenleri irdelemek değildir. Ancak 2008'den beri çeşitli akademik makalelerde ele alınmış bu konu/sorunları ve çözüm önerilerini sıralamak ve 2017-2018 Eğitim ve Öğretim Yılı'ndan itibaren kullanıma girecek olan "TTKB Dik Temel Abece" olarak adlandırılan yazı örneği çalışmasının tasarım sürecini irdelemektir. Böylece, ilk okuma yazma programında kullanılacak olan bir yazının özelliklerini tüm yönleriyle ortaya koyarak, bu alanın öğretimini yapan öğretmenlerce, grafik tasarım alanında font tasarlayan tasarımcılarca, kısaca, ilgili paydaş ve çevrelerce bilinmesini sağlamaktır.*

Anahtar Sözcükler: *Milli Eğitim, İlk Okuma Yazma Programı, Yazı Öğretimi, Bitişik Eğik Yazı, Dik Temel Abece.*

Abstract: *Since 2004-2005 academic year, the T. C. Ministry of National Education has used a type of typeface called "adjoining oblique writing" (or cursive) in primary school 1st grade reading and writing. However, as stated in various educational scientific articles published up to now, some successful results can not be obtained in writing education. This, of course, has several reasons. The purpose of this article is not to discuss these reasons. After listing these issues / proposals and solutions proposed in various academic articles since 2008, this paper*

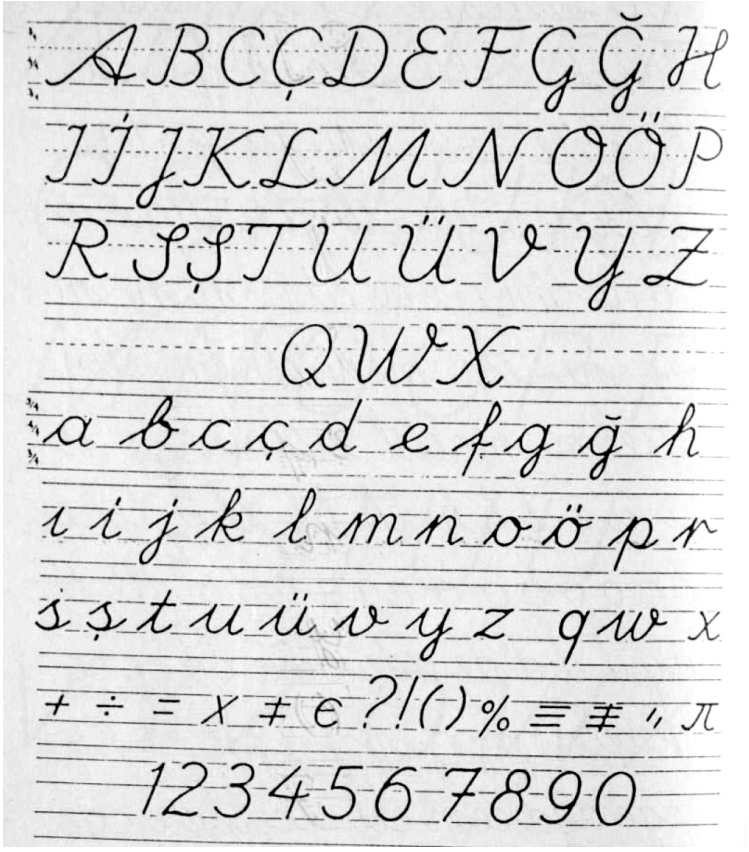
GELİŞ TARİHİ: 07.11.2017 | **KABUL TARİHİ:** 07.02.2018

mainly explains the design process of the typeface sample study called "TTKB Basic Roman Alphabet" which will be used in 2017-2018 academic year. Thus, it is important to ensure that stakeholders are familiar with all aspects of the characteristics of a typeface that will be used in the first literacy program.

Keywords: *National Education, Literacy Program, Hand Writing Teaching, Cursive Writing, Basic (Roman) Alphabet.*

Giriş

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı 2004-2005 eğitim öğretim yılında ilkokul 1. sınıflar Türkçe öğretim programı ilk okuma yazma öğretimi için yeni bir pilot uygulama başlatmıştır. Ardı sıra, 2005-2006 eğitim öğretim yılından başlayarak son yıllara değin ulusal düzeyde ilkokul 1. sınıflarda harf yerine ses temelli ve yapılandırmacı anlayışa uygun bir okuma yazma öğretimi ile birlikte "bitişik eğik yazı" (Görsel 1), bir diğer adlandırmayla kurzif yazı, kullanılması kararı uygulamaya geçirilmiştir. 2015-2016 yılında ses temelli Türkçe eğitiminde yapılan bir güncellemeye rağmen, o güne kadar onca şikayet ve sorun oluşturduğu ileri sürülen bitişik eğik yazı öğretiminde herhangi bir iyileştirme yapılmadan bugüne kadar olduğu gibi devam ettirilmiştir.

Görsel 1. Bitişik Eğik Yazı,[1] MEB Tebliğler Dergisi.
Kasım 1997 - 2482, s. 726, Örnek 11.

[1] "Bitişik Eğik Yazı" olarak adlandırılan bu yazı 1970'li yıllardaki Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tebliğlerinden elle kopya edile edile ve gitgide bozularak aktarılmıştır. Bu yazının kendi içinde bir yazı karakteri tasarımı açısından zaten oldukça sıkıntısı bulunmaktadır. Her görsel iletişim tasarımcısının bildiği bir yazı karakteri tasarımının temel olguları maalesef elle yapılan bu kopyalamalarda dikkate alınmamış ve çizim hataları yapıldığı için de örnek yazı bozulmuştur. İşte, bitişik eğik yazı ya da kurzif elyazısı diye tanımlanan bu yazı 2005'ten itibaren tüm okullarda model olarak kullanılmıştır.

Ancak, 17 Mart 2017'de T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nda yapılan, ilkokul 1. sınıf Türkçe dersi ilk okuma yazma eğitimi ve öğretiminin güncellenmesi için çalışan komisyonun araştırma ve incelemelerinden elde ettiği sonuçların değerlendirilmesi ve belirlenmesi toplantısında yapılan sunumlar ve tartışmalardan sonra, nihayetinde, harf öğretiminden ses öğretimine geçilmesi uygulamasının sürdürülmesi, yeni harf gruplarının gözden geçirilmesi ve fakat bu süreçte bitişik eğik el yazısının yerine daha kolay ve anlaşılır olduğu kabul edilen dik temel yazının öğretilmesi kararı alınmış ve 2017-2018 Eğitim-Öğretim Yılı'ndan itibaren geçerli olacak bu karar 31 Mart 2017 günü Milli Eğitim Bakanı İsmet Yılmaz tarafından kamuoyuna duyurulmuştur (mynet.com, 2017).

Elbette öncelikle bu duruma nasıl gelindiği incelenmelidir.

Yazı ve Öğretiminin Önemi

Tarihi boyunca yazı, insanoğlunun tüm uygarlık deneyim ve birikiminin korunmasını, nesiller boyunca aktarılmasını ve yeni bilgilerin geliştirilmesini sağlamıştır. İnsanoğlunun kendi tüm duygu ve düşüncelerini ifade etmesinde ve toplumsallaşmasında dile ve görsele ilişkin bir semboller takımı ya da göstergeler dizgesi olarak yazı yalın, açık, kolay, dolaysız, önemli ve güçlü ileti biçimlerinden birini oluşturmaktadır. Bu nedenle yazı aslında insanlığın en önemli buluşlarından biridir.

Yazı bilgisi MÖ 3500'lerden MS 1500'lere değin antik ve miladi çağlar boyunca bazen kutsallık bazen bir gizem atfedilen çok önemli ve özel bir uzmanlık alanı olmuştur. Rönesans ve hümanizma ile laik bilimlerin adım adım gelişmesi sayesinde yazma bilgisinin eğitim ve öğretimi yaygınlaşmaya başlar. Bilhassa 18. yüzyıl Aydınlanma ve Sanayi Devrimi çağından itibaren toplumsal açıdan örgün ve yaygın öğretiminin önemi artmış, 19. yüzyıldan itibaren eğitim ve öğretim ulus devletlerin kuruluşuyla birlikte kurumsallaştırılmıştır. Diğerleriyle rekabet içinde, varlığını koruma ve geliştirerek sürdürme amacı ve hedeflerine sahip devletler için okuryazar bir toplum yaratmak en temel amaçlardan biri olmuştur.

İşte bu nedenle, her ne kadar temel olarak Rönesans ile birlikte yazı öğretimine yönelik kimi yönergeler ve yazım kılavuzları yayınlanmış ise de, milli bir eğitim anlayışı ile örgün ve yaygın laik bir eğitim ve öğretime yönelik okulların açılmasıyla birlikte ulusal dil öğretimine yönelik derslerde ilk okuma yazma öğretimi ayrı bir önem kazanmıştır ve bu nedenle 19. yüzyıldan başlayarak zaman içinde birçok yazma yöntemi geliştirilmiş ve uygulamaya konmuştur. İlk okuma yazma öğretiminde kullanılan yazı yöntemlerinin tarihsel gelişimini aktarmak ayrı bir makale içeriğidir. Bu makalenin amacı ise 2008'den beri çeşitli akademik makalelerde ele alınmış bu konu/sorunları ve çözüm önerilerini sıralamak ve 2017-2018 Eğitim ve Öğretim Yılı'ndan itibaren kullanıma girecek olan "TTKB Dik Temel Abece" olarak adlandırılan yazı örneği çalışmasının tasarım sürecini irdelemektir.

İlkokul 1. Sınıf Türkçe Dersi İlk Okuma Yazma Öğretimi Programında Bitişik Eğik Yazı Öğretimine Geçiş

Genel olarak bakıldığında, ses temelli yapılandırmacı anlayışla yürütülecek Türkçe dersinin ilk okuma yazma programını belirleme sürecinde "bitişik eğik" diye adlandırılan yazı öğretimine geçilme kararının zamanında yeterli bir bilimsel araştırma ve ön hazırlık yapılmadan verildiği düşünülmektedir. Bunun nedeni, 1992'de internetin devreye girmesi, 1995 sonrası bilişim toplumlarında – daha çok Anglo-Sakson ülkeler ile Avrupa'da – ve 2005'lerde ülkemizde öğrenci merkezli, hazır bulunuşluktan hareketle, teknolojinin etkin kullanımını amaçlayan yapılandırmacı bir eğitim öğretim anlayışının uygulamaya konması ile gerçekte çelişen bir tercih olmasıdır. Ancak bu tercihi yapanların ortaya koyduğu yaklaşım ise zamanında bitişik eğik yazı ile yapılandırmacı anlayışın birbirini desteklediği yönünde olmuştur ve bu durum maalesef bir kavram yanılsaması içermektedir.

2005 öncesi Talim ve Terbiye Kurulu tarafından yayınlanan tebliğlerde bitişik eğik el yazısı veya kurzif yazı olarak tanımlanan yazı, aslında, 19. yüzyılın geneli ve 20. yüzyılın ilk yarısı için mesleki eğitim düzeyinde öğretilen genel bir yazı türünün yalınlaştırılmış halidir. 3. Bin Yıl'ın başında, 21. yüzyılın eşiğinde tekrar bu yazı türünün öğretimine, üstelik uygun sınıf düzeyinde değil de, Türkçe dersi ilk okuma yazma öğretimi programında geçilme kararının alınması pedagojik ve teknolojik bir temele dayanmamaktadır. Dahası, bu uygulamaya geçildikten sonra, çok geçmeden, yazı öğretiminde sorunlar olduğuna yönelik araştırma ve inceleme makaleleri birbirinin ardı sıra yayınlanmaya başlamıştır.

2004-2005 eğitim öğretim dönemi öncesinde ilkokul birinci sınıflarda sürdürülen dik temel harf yazı öğretimi yerine, yazı eğitimi ve öğretimi konusunda alelacele ve sadece bitişik eğik yazı öğretimine geçilmesinin yarattığı sorunlar zaman içinde – yokuş aşağıya yuvarlanan bir kartopu misali – katlanarak artmış, bu süreçte araştırmacılar sorunları saptayarak çözüm önerileriyle önlem alınması ve sorunların giderilmesini istemiş iseler de, bilindiği üzere, 2017 yılına değin konu/sorunun giderilmesi yönünde pek fazla bir iyileştirme yapılmamıştır. Bitişik eğik yazının daha iyi öğretimi için araştırmacılarca önerilen hizmet içi eğitim programlarının da, ilk ve orta eğitim basamakları arasında yazı birliğini sağlama yaklaşımının sürdürülmesi konusunda gerekli görülen yönlendirmelerin de yetkililerce dikkate alınmadığı anlaşılmaktadır.

Bu araştırmalar içinde, ciddiye alınması gereken önlemlerden biri olarak 'bitişik eğik yazının düzgün yazılamayan harflerinin yeniden ele alınması' ve bu yazıyı öğretenlerin veya Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından çıkarılan tebliğlerde yer alan yazı örneklerini hazırlayanların bu sorunlara çözümler geliştirmesi istemlerinin bile söz konusu ilgililerin dikkatini çekmediği veya yetkililerin soruna uzak kaldıkları anlaşılmaktadır. Halbuki araştırmacılar, makalelerinde veya tezlerinde yer verdikleri tüm eksik, yanlış veya hatalı bazı içeriklere rağmen, hazırladıkları bilimsel rapor veya metinleri herkesin rahat ve kolaylıkla erişebilecekleri ortamlarda yayımlamışlardır. Bu bağlamda, o günden bu güne yayımlanmış

olan, internet üzerinden de erişilebilen ve incelenen bazı makalelerden toparlanan sorunlar ve çözüm önerileri yayımlanış tarih sırası ile aşağıda sıralanmıştır.

Bitişik Eğik Yazı Öğretiminde Ortaya Çıkan Sorunların Tespiti ve Araştırmacılar Tarafından İleri Sürülen Çözüm Önerileri

M. Kemal Karaman ve Sevda Yurduseven'in birlikte hazırladıkları "*İlk Okuma Yazma Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri*" başlıklı makaleleri 2008'de Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi'nde yayımlanmıştır. Bu araştırmada, 2006–2007 öğretim yılında Uşak il merkezinde bulunan 38 ilköğretim okulunda görevli 186 sınıf öğretmeninin katılımı ile elde edilen "İlk Okuma Yazma Programı Değerlendirme Anketi" sonucunda; öğretmenlerin ilk okuma yazma programı ile ilgili olumlu görüşlere sahip oldukları, programda yer alan kazanımları ulaşılabilir buldukları, öğretmen görüşlerine göre kalabalık sınıfların uygulamada sorunlar yarattığı, programın uygulanmasına yönelik yeterli hizmet içi eğitim alınmamış olduğu ve bitişik eğik yazı ile yazma konusunda öğrencilerin zorluklar yaşadıkları tespit edilmiştir (Karaman, Yurduseven, 2008, s. 115).

Celal Teyyar Uğurlu'nun "*İlköğretim 1. Sınıf Öğretmenlerinin Yapılandırmacı Öğrenme Yaklaşımı ile İlk Okuma Yazma Öğretimine İlişkin Görüşleri*" başlıklı makalesi 2009'da Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi'nde yayımlanmıştır. Bu araştırmada, öğretmenlerin ilk okuma yazma öğretiminde ses temelli öğretimin el yazısı çalışmalarıyla birlikte verilmesi nedeniyle sıkıntı yaşandıklarına, öğrencilerin sesleri öğrenmeye değil ses karakterlerini yazmaya yoğunlaştıklarına, bitişik eğik el yazısı çalışmalarının öğrencileri çok zorladığına ve bu nedenle öğretmenlerin başlangıçta öğretemeyeceğim duygusuna kapıldıklarına, ancak ilk zamanlarda zorlanan öğretmenlerin ilerleyen zaman içerisinde yapılandırmacı yaklaşımla ilk okuma yazma öğretiminin işlevselliğine inandıklarına dikkat çekmiştir (Uğurlu, 2009, s. 108).

Derya Aslan ve Havva Ilgın'ın birlikte hazırladıkları "*Öğretmen ve Öğrencilerin Bitişik Eğik Yazı İle İlgili Görüşleri*" başlıklı makaleleri 2010'da İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi'nde yayımlanmıştır. Bu araştırmada, öğretmenlerin bitişik eğik yazıyı öğrenciler için zorlayıcı ve yorucu bulduğuna, üstelik yazılarının da düzensiz ve dağınık olduğu görüşünde olduklarına, branş öğretmenlerinin ise öğrencilerin yazılarını okuyamadıklarına, en çok kullanılan yazı olduğu için birinci sınıfa dik temel yazı ile başlanması gerektiğini savunduklarına, Wallace ve Schomer gibi araştırmacıların daha 1974'lerde bile iki yazı biçiminin öğretilmesinin çağdışı olduğunu ve öğrencilerin teknoloji merkezli sınıflarda ve modern iş dünyasında bitişik eğik yazıya ihtiyacı olmadığını belirttiklerine yer verilmektedir (Aslan, Ilgın, 2010, s. 86). Aslan ve Ilgın makalesi, ilköğretimde sınıf ve Türkçe öğretmenleri dışında branş öğretmenlerinin bitişik eğik yazı eğitimi almadıklarını tespit etmekte, sınıf içi uygulamalarda yazı konusunda doğru örnek oluşturmadıklarını, ilk sınıflardan başlayan yazı öğretimin bu nedenle ilerleyen düzeylerde aksadığını belirtmekte, branş öğretmenlerine

yönelik hizmet içi eğitimin veya öğretmen yetiştiren fakültelerdeki lisans eğitim programlarına konacak yazı dersinin önemine vurgu yapmaktadır.

Erol Duran ve Hayati Akyol'un birlikte hazırladıkları "*Bitişik Eğik Yazı Öğretimi Çalışmalarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*" başlıklı makaleleri 2010'da Türk Eğitim Bilimleri Dergisi'nde yayımlanmıştır. Bu araştırmada, temel olarak, bitişik eğik yazı öğretimindeki değişkenler: 1-Oturma, 2-Kâğıt Tutma, 3-Kalem Tutma, 4-Yazı Yönü, 5-Bağlantı, 6-Hız, 7-İmla Kurallarına Uygunluk, ve 8-Okunaklılık incelenmiş, kontrol ve deney gruplarıyla sahada yapılan çalışma sonuçları ortaya konmuştur. Bu araştırmanın bitişik eğik yazı öğretiminde ileriye yönelik göz önünde bulundurulabilecek verileri ve sonuçları bulunmaktadır (2010). Biyolojik, fiziksel, ruhsal gelişimlerine uygunluk düzeyleri dikkate alınmak suretiyle, araştırmanın saptamaları ve sonuçları eğitim ve öğretimin sonraki basamakları için kullanılabilir.

Erol Duran'ın "*Bitişik Eğik Yazı Harflerinin Yazım Şekillerine İlişkin Öğretmen Görüşleri*" başlıklı makalesi 2011'de 19 Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi'nde yayımlanmıştır. Bu araştırmada, bitişik eğik yazı harflerinin yazım şekilleri irdelenmekte, öğrencilerin yazımında zorlandığı harfler belirlenerek öğretmenlerin bu harflerin yazım şekillerine dönük önerileri alınmaktadır. Makale, ayrıca ilköğretim birinci sınıfta yapılan bitişik eğik yazı öğretimi çalışmalarına katkı sağlamayı, öğretmenlere ve bitişik eğik yazı harflerinin yazım şekillerini belirleyen yetkililere de bir öneri sunmayı amaçlamaktadır (Duran, 2011, s. 56).

Ahmet Akkaya ve Ömer Tuğrul Kara'nın birlikte hazırladıkları "*6. Sınıf Öğrencilerinin Bitişik Eğik Yazıda Yaşadıkları Sorunların Nedenleri Üzerine Görüşleri*" başlıklı makaleleri 2012'de Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi'nde yayımlanmıştır. Araştırmanın temel amacı 6. sınıf öğrencilerinin bitişik eğik yazı yazmama nedenlerini belirlemektir. Araştırmaya katılan ve bitişik eğik yazı yazmayan 6. sınıf öğrencilerinin bu yazıya karşı olumsuz bir tutum takınmalarının nedenleri olarak, gündelik yaşamda düz yazının yaygın kullanılması, bitişik eğik yazının uygulama güçlüklerinin olması, bitişik eğik yazının okunaklı olmaması ve bu yazıyı kullanmayan branş öğretmenlerinin etkisi olduğu tespiti yapılmaktadır. Bitişik eğik yazıyla ilgili özellikle ortaokul öğretmenlerinin bilinçlendirilmesinin, sınıf öğretmenlerinin ise öğrencilerin uygulama güçlüğü olan noktalarda bilgilendirilmesinin ve bitişik eğik yazının sadece okullarda değil, okul dışında da yaygınlaştırılmaya çalışılmasının bitişik eğik yazı yazmayan öğrencilerin bu yazıyı yazmasını sağlayabileceği önerilmektedir (Akkaya, Kara, 2012, s. 313).

Eyyüp Coşkun ve Hatice Coşkun'un birlikte hazırladıkları "*İlköğretim Öğrencileri ile Sınıf ve Türkçe Öğretmenlerinin Bitişik Eğik Yazı Başarı Düzeylerinin Değerlendirilmesi*" başlıklı makaleleri 2012'de Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi'nde yayımlanmıştır. Bu araştırmada, ilköğretim öğrencileri ile sınıf ve Türkçe öğretmenlerinin bitişik eğik yazı başarı düzeylerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Öğretmenlerin ilköğretim öğrencilerine kazandırmaları gereken en önemli becerilerden biri olan bitişik eğik yazı konusunda yetersiz oldukları araştırmada açıkça görülmektedir. Bu yetersizliğin temel sebepleri olarak

öğretmenlerin kendi eğitimleri sırasında bitişik eğik yazıyı uygulama becerisini yeterince kazanmadıkları ve üstelik eksiklerini kapatma konusunda da gerekli çabayı göstermedikleri ileri sürülmektedir (Coşkun, Coşkun, 2012, s. 771).

Eyyüp Coşkun ve Hatice Coşkun'un birlikte hazırladıkları "*İlkokul ve Ortaokullardaki Bitişik Eğik Yazı Uygulamalarına İlişkin Öğretmen, Öğrenci ve Veli Görüşleri*" başlıklı makaleleri 2014'de Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi'nde yayımlanmıştır. Bu araştırmada, sınıf öğretmenlerinin tahtada çoğunlukla bitişik eğik yazı kullandıkları, Türkçe öğretmenlerinin ise dik temel yazıyı kullanmayı tercih ettikleri, ders kitaplarında ve ders araçlarında kullanılması gereken yazı türü konusunda öğretmenler arasında bir görüş birliğinin olmadığı, velilerin ise dik temel yazı kullanılması gerektiği konusunda ortak bir görüşe sahip oldukları tespitleri yapılmaktadır. Öğretmenlerin, bitişik eğik yazı öğretiminde ebeveynin rolüne ilişkin olarak, velilerin bu yazıyı bilmedikleri için yanlış öğrettiklerini ve bu yanlışların düzeltilemediği görüşünde olduklarını, ayrıca ilköğretim okullarında bitişik eğik yazı uygulamalarının devam ettirilmesinin gerekliliği konusunda da öğretmenler arasında görüş birliği olmadığı ifade edilmektedir (Coşkun, Coşkun, 2014, s. 209). Makalede ele alınan soruna yönelik çözüm önerileri gerçekten dikkat çekicidir. Buna göre, programda bitişik eğik yazı ve özelikleriyle ilgili olarak öğretmen, öğrenci ve velilere yönelik daha ayrıntılı açıklamalara yer verilmesi; öğretim programında öğrencilere bitişik eğik yazının nasıl öğretileceği, kuralları ve ilerleyen sınıflarda bu becerinin gelişiminin nasıl desteklenmesi gerektiğinin açıkça anlatılması veya bitişik eğik yazı öğretimi için ayrı bir öğretim programı ve kılavuzunun hazırlanması; bitişik eğik yazıda yaşanan sorunlar konusunda öğretmen ve velinin işbirliği yaparak öğrencinin yaşadığı sorunları birlikte çözmeleri; başta sınıf ve Türkçe öğretmenleri olmak üzere tüm öğretmen adaylarına bitişik eğik yazı konusunda yeterli düzeyde eğitim verilmesi ve benzeri bu öngörülerin hayata geçirilememesi durumunda ise bitişik eğik yazıdan dik temel yazıya geçilmesi önerilmektedir (Coşkun, Coşkun, 2014, s. 221).

Oğuzhan Kuru'nun "*Sınıf Öğretmenliği 3. Sınıf Öğrencilerinin Bitişik Eğik Yazılarının Okunaklılık Düzeylerinin Belirlenmesi ve Bitişik Eğik Yazıya İlişkin Düşünceleri*" başlıklı makalesi 2014'te Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi'nde yayımlanmıştır. Bu araştırmada, kendi öğrencilerine bitişik eğik yazı ile yazma öğretecek olan sınıf öğretmeni adaylarının bitişik eğik yazıyı kullanarak kendilerinin ne derece okunaklı yazdıkları ve bitişik eğik yazı ile yazarken ne düşündükleri incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, kız ve erkek öğrencilerin yazılarının okunaklılık düzeylerinde kız öğrencilerin lehine anlamlı farklar olduğu, öğrencilerin büyük çoğunluğunun bitişik eğik yazı ile yazma konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları, fiziksel olarak ciddi problem yaşadıkları, bu yazı tarzı ile gelecekte öğretim yapacakları için de kaygılandıkları bulgularına ulaşılmıştır (Kuru, 2014, s. 39).

Hamdi Karakaş ve Tuncay Dilci'nin birlikte hazırladıkları "*İsteğe Bağlı Olarak İlkokula Kaydedilen Öğrencilerin Bitişik Eğik Yazı Çalışmalarında Karşılaştıkları Problemler*" başlıklı makaleleri 2015'te Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi'nde yayımlanmıştır. Bu araştırma, 2015-

2016 eğitim öğretim yılında yürürlüğe konan "isteğe bağlı okula kaydetme" uygulaması sonucu ilkokula kaydedilen 1. sınıf öğrencilerinin bitişik eğik yazı yazma becerisini öğrenirken karşılaştıkları problemlere ilişkin 1. Sınıf öğretmenlerinin görüşlerini ortaya koymaktadır. Nihayetinde, araştırmanın sonuçlarına göre araştırmacı ve uygulayıcılara çeşitli öneriler sunulmuştur. Buna göre, isteğe bağlı olarak kaydedilecek öğrencilerin bitişik eğik yazı yazmada zorluk çekecekleri konular hakkında velilere önceden bilgi verilmesi ve ailenin katılımı sayesinde bu sorunların en aza indirilmeye çalışılması; erkek öğrencilerin bitişik eğik yazı çalışmalarında daha fazla zorluk çektiği bilinerek erkek öğrencilere bitişik eğik yazıya hazırlık aşaması olan yazı çizgi çalışmalarında daha fazla zaman ayrılması, küçük kas gelişimini destekleyecek etkinliklere daha çok yer verilmesi; en çok zorluk çekilen ve hata yapılan küçük f, b, k, s, r harfleri ile büyük H, D, S ve G harflerinin öğretimine daha fazla zaman ayrılması ve bu harflerin yazımına yönelik etkinlik çalışmalarının farklı etkinliklerle desteklenmesi; isteğe bağlı olarak kaydedilen öğrenciler için bitişik eğik yazı çalışmalarında ek çalışma planının hazırlanması ve de böylelikle belirlenen sorunların en aza indirilmesinin sağlanması önerilmektedir (Karakaş, Dilci, 2015, s. 119-120).

Muamber Yılmaz ve Yadigar Çakır'ın birlikte hazırladıkları "*İlköğretim İkinci Kademedeki (6–7. Sınıf) Öğretmen ve Öğrencilerin Bitişik Eğik Yazıya İlişkin Görüşleri*" makalesi 2015'de Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi'nde yayımlanmıştır. Makale temel olarak, ilköğretim II. kademedeki öğretmen ve öğrencilerin bitişik eğik yazıya ilişkin görüşlerini ve bitişik eğik yazı yazma başarılarını ortaya koymak için yapılan araştırmanın sonuçlarını sunmaktadır. Araştırmada ikinci kademe öğretmen ve öğrencilerin bitişik eğik yazı başarı düzeylerinin değerlendirmesi sonucunda öğretmenlerin başarısız, öğrencilerin ise orta düzeyde başarılı olduğu ifade edilmektedir. Yine bu araştırmada, öğretmenlerle yapılan görüşme sonuçlarına göre branş öğretmenlerinin tamamına yakınının bitişik eğik yazıyı yeterince bilmediği için ders içinde ve günlük hayatta dik temel yazıyı kullandıkları tespit edilmiş, öğrencilerin ise okunaklı yazamadıkları için bitişik eğik yazıyı kullanamadıkları saptanmış ve ayrıca sosyal hayatta dik temel yazının kullanılmasının bitişik eğik yazıya geçişi güçleştirdiği de belirlenmiştir (Yılmaz ve Çakır, 2015, s. 276). Yapılan araştırmada branş öğretmenlerin büyük çoğunluğunun ikinci kademede bitişik eğik yazıyı kullanılmayı gerekli görmediği ve üstelik yazı tercihinin öğrenciye bırakılması görüşünü savunulduğunu ortaya çıkmıştır (Yılmaz, Çakır, 2015, s. 295).

Fatih Yılmaz ve Ahmet Turan Cımbız'ın birlikte hazırladıkları "*Sınıf Öğretmenlerinin Bitişik Eğik Yazı Hakkındaki Görüşleri*" başlıklı makaleleri 2016'da YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi'nde yayımlanmıştır. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin yarıdan fazlasının okullarda bitişik eğik yazı kullanımını uygun bulmadığı, buna sebep olarak, öğrencilerin bitişik eğik yazıda zorlanması, yazılarının bozuk olması, harf hatalarının yapılması ve ayrıca bu yazının öğretiminin de zor olmasını ifade ettikleri ve nihayetinde araştırmadan çıkan sonucun ise bu konuda yapılan önceki araştırmaların sonuçlarıyla paralellik gösterdiği ileri sürülmektedir (Yılmaz, Cımbız, 2016, s. 587).

Mehmet Özenç ve Emine Gül Özenç'in birlikte hazırladıkları "*Bitişik Eğik Yazı İle İlgili Olarak Yapılan Araştırmalara Tümdengelimci Bir Bakış*" başlıklı makaleleri 2016'da İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi'nde yayımlanmıştır. Bu araştırma, temel olarak, bitişik eğik yazı ile ilgili olarak yapılan araştırmaların tümdengelimci bir bakış açısıyla incelenerek çıkarımlara ulaşılmasının sağlanması amacıyla yapılan bir çalışmadır. Söz konusu amaca yönelik olarak, "bitişik eğik yazı konusunda 2004-2015 yılları arasında hazırlanmış olan 22 makale ve 13 lisansüstü tez incelenmeye alınmış, yapılan incelemeler sonucunda en fazla araştırmanın 2012 yılında yapıldığı, ... incelenen araştırmalara göre en fazla yaşanan sorunun bitişik eğik yazının öğrenciler açısından yorucu, zorlayıcı olması ve öğrencilerin yazım kurallarına uymaması olduğu görülmüştür." (Özenç, Özenç, 2016, s. 84). Ancak makale, daha önce yapılan araştırmalarda elde edilen sonuçları toplamda birleştirerek, bitişik eğik yazı öğretiminde karşılaşılan sorunlar ile çözüm önerileri konularında yeni bir şey söylememektedir. Yeni söylediği şey, doktora düzeyinde çalışmaların yapılması; makalelerin SCI indeksli dergilerde yayınlanmadığı, öğretmen ve öğrenci dışında ailelere yönelik de çalışmaların yapılabileceği hususlarındadır. Bunların daha çok akademik nitelik sorunları olduğu düşünülebilir.

Okay Demir ve Yasemin Ersöz'ün birlikte hazırladıkları "*4+4+4 Eğitim Sistemi Kapsamında Sınıf Öğretmenlerinin İlk Okuma ve Yazma Eğitiminde Yaşadıkları Güçlüklerin Değerlendirilmesi*" başlıklı makaleleri 2016'da Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry'de yayımlanmıştır. Araştırmaya göre, 4+4+4 Eğitim Sistemi kapsamında birinci sınıf öğretmenlerinin ilk okuma ve yazma eğitiminde yaşadıkları sorunlardan bazılarının algı ve uyum sorunu, fiziksel gelişim yetersizliği, çabuk sıkılma, disiplin zorluğu, okuma hızının düşük olması, öz-bakım becerilerinin yetersizliği ve farklı yaş gruplarının aynı sınıfta olması gibi öğrenciden kaynaklanan sorunlar; uyum sürecinin çok uzun olması, 5 - 5,5 yaşındaki çocukların gelişimine uygun olmaması, ders kitaplarının sisteme uyumlu olmaması, öğretmenlerin yeterince bilgilendirilmemesi, programın uzman görüşü alınmadan uygulanması, ses temelli öğretimin dezavantajları ve bitişik eğik yazıdan kaynaklanan sıkıntılar gibi programdan kaynaklanan sorunlar; eğitsel materyal, oyun alanı vs. eksikliği, sıra, tahta, lavaboların küçüklere göre olmayışı, aynı binada ilkokul ve ortaokul olması, kalabalık sınıf, derslik yetersizliği ve idari/öğrenci dağıtımında adaletsizlik gibi okuldan kaynaklanan sorunlar ile yeni sisteme uyum sağlayamama, eski sistemde devam etme, aynı okul içinde zümre anlayışı olmayışı, sınıflar arası düzey farklılığı, okuma yazmaya geçmede acelecilik, bitişik eğik yazı yazamamak şeklindeki öğretmenden kaynaklanan sorunlar olduğu saptanmış, araştırma sonunda ise bu sorunlara ilişkin çeşitli öneriler belirtilmiştir (Demir, Ersöz, 2016, s. 1-2).

Pınar Bulut, Yasemin Kuşdemir ve Demet Şahin'in "*İlkokul ve Ortaokulda Yazı Tercihi: Öğrenci ve Öğretmenler Hangi Yazı Türünü Kullanıyor?*" başlıklı makalesi 2016'da Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi'nde yayımlanmıştır. Bu araştırmada, elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin yazı tercihi ilkokuldan ortaokula geçildiğinde farklılık göstermektedir. İlkokul öğrencileri genellikle bitişik eğik yazıyı; ortaokul öğrencileri dik temel yazıyı tercih etmektedir. 5. sınıftan itibaren branş öğretmenleri ile karşılaşan ortaokul

öğrencileri daha çok dik temel yazı yazmaktadır. Ortaokul öğretmenleri okulda ve günlük yaşamlarında genellikle dik temel yazıyı tercih etmektedir (Bulut, Kuşdemir ve Şahin, 2016, s. 98). Elde edilen sonuçlardan hareketle ortaokuldaki öğrencilerin çoğunlukla dik temel yazıyı kullanmalarının sebeplerinden birinin öğretmenlerin tercih ettikleri yazı türü olduğunu söylemek mümkündür. Ders kitabında, yazı tahtasında, televizyonda vb. ortamlarda bu yazı ile karşılaşan öğrencilerin dik temel yazıya aşinalıkları artmakta ve bu yazıyı daha çok kullanmaktadırlar. Ortaokul düzeyindeki öğrencilerin ilkokulda bitişik eğik yazı ile yazmaya başladıkları düşünüldüğünde dik temel yazıyı daha kolay bulmaları yazı öğretiminde tercih edilen yazı türünün tekrar gözden geçirilmesi gerekliliğini de gündeme getirmektedir (Bulut vd., 2016, s. 112).

Seher Bayat'ın "*8. Sınıf Öğrencilerinin El Yazısı Yazma Becerilerinin Değerlendirilmesi*" başlıklı makalesi 2016'da Kastamonu Eğitim Dergisi'nde yayımlanmıştır. Bu araştırma, temel olarak, ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin kuralına uygun el yazısı yazma başarı düzeylerini belirlemek amacıyla yapılan araştırmanın sonuçlarını sunmaktadır. 2005-2006 yılında tüm ülkede bitişik eğik yazı ile öğretime başlayan öğrenciler 2012-2013 eğitim öğretim yılında 8. sınıf öğrencisi olmuşlardır. Bu nedenle, 8. sınıf öğrencilerinin el yazısı yazma becerilerinin değerlendirilmesinin, bu sürenin sonunda gel inen noktanın tespit edilmesine ve aynı zamanda Türkçe öğretim programında önerilen el yazısı biçiminin de işlerliğinin değerlendirmesine hizmet edeceği düşünülmektedir. Bitişik eğik yazı eğitiminin 1. sınıftan itibaren zorunlu hale getirildiği bu süreçte, çocuklara güzel bir bitişik yazı yazma alışkanlığı ka-zandırılamadığı, konuyla ilgili yapılan önceki, bu ve benzeri araştırmalarda vurgulanmaktadır. Nihayetinde, bu araştırmanın da önceki bilinen sonuçlara ulaştığı görülmektedir (2016).

Dik Temel Abece Yazı Tasarımı Nasıl Geliştirildi?

Buraya kadar ele alınan ve incelenen makalelerin konu/sorun ve çözüm önerileri, büyük resme bakıldığında, ortak bir noktaya işaret etmektedir. Buna göre, bitişik eğik yazı öğretimine geçilirken ses temelli yapılandırmacı Türkçe ilk okuma yazma öğretimi programıyla uyumlu bir sonuç vereceği öngörülmüş, ancak durum tam da tersi yönde gelişmiştir. İlk okuma yazma eğitiminde yazının doğasındaki zorluğun eğitim ve öğretimi günden güne engellemeye başladığı ve dolayısıyla bitişik eğik yazma becerisinin başarı seviyesinin de yetersiz kalmasına neden olduğu görülmüştür.

Henüz sesleri tanımayan ilkokul 1. sınıf çocuğunun ses göstergeleri olarak harf yapılarını da tam manasıyla tanımadığı halde, bitişik eğik yazma becerisinin düşük ancak okuma becerisinin yüksek olduğunu iddia eden araştırmalar bağlamında, bitişik yazı içindeki harfi tanımada daha başarılı olduğu, ancak bu sonucun yazı becerisinin geliştirilmesine doğrudan bir katkısının olmadığı, sadece algı ve biliş seviyesinin artmış olduğunu göstermesi bakımından anlamlı olduğu söylenebilir. Küçük motor kas hareketlerinin uzun ve yorucu işleri yapmaya müsait olmadığı bilinen ilk okuma yazma çocuğuna her şeyin zor geldiği ortadadır. Bu nedenle, ilk okuma yazma öğretiminde zaten ses temelli Türkçe ilk okuma

yazma öğretiminde soyuttan hareket eden çocukların hiç değilse harf yapılarını daha kolay ve somut olarak algılayabilecekleri bir biçimde öğretmek eğitim ve öğretimde başarı için öncelik taşımalıdır.

Bir başka dayanak olarak ileri sürülen ancak ne yazık ki doğru anlaşılamamış olan konulardan bir diğeri de, bu yaş çocuğunun el ve kol kas hareketlerinin serbest bir biçimde yuvarlak ve sürekli çizgi hareketlerini gerçekleştirmeye uygun olduğu, ama bitişik eğik yazı gibi yetişkinlerin ve hatta profesyonellerin bile zorlandığı aşırı disipline olunması gereken bir işlem için ise uygun olmadıkları nihayet anlaşılmış ve onca yıllık bir tecrübeyle artık bir sabit gerçek haline gelmiştir.

Bitişik eğik yazının daha hızlı yazıldığı ise bir iddiadan öteye geçmemiştir. Üstelik bu düşünce günümüzdeki onca bilişim ve iletişim teknolojilerine rağmen elle hızlı yazma gereğinin olup olmadığı, hızlı yazmanın neye hizmet edeceği veya ileri sürülen "sınavlardaki faydası" benzeri ütopik iddiaların günümüz gerçekleriyle örtüşüp örtüşmediği gibi boyutlarıyla hiç tartışılmamıştır. Uzun yıllardır, açık uçlu sorularla değil de, çoktan seçmeli test yöntemine dayalı sınavları yaptıktan sonra, aslında bunu tartışmaya da gerek olmadığı son derece ortadadır. Zaten, ilk okuma yazma düzeyinde sadece hızlı yazmak için bile bitişik eğik yazı öğretimine geçilmesi arzusunun, ne yazık ki, çağın ve günün gerçekleriyle örtüşmeyen bir istem olduğu görülmektedir.

İşte tüm bu nedenlerle öğrenmesi ve öğretilmesi en kolay, rahat ve yazması da (hızlı yazma zorunluluğu olmaksızın) makul bir süre alabilecek olan bir yazı tasarımı arayışına girilmiştir. Ülkemizde olduğu gibi, Latin abecesi temelinde eğitimini sürdüren Batı ülkelerinde 2000'lerin başında *D'Nealian* yönteminin uygulamasından vaz geçilmeye başlanmış, son yıllarda ele alınan bir yöntem olarak ise "*top ve çubuk*" (ball & stick) yani yuvarlak ve düz çizgi kombinasyonları temelindeki yazı öğretimi geliştirilmiştir. Bu, aslında temel abece yapısının konstrüktif yapı unsurlarının inşacı ve yapılandırmacı bir anlayışla çocuğun oluşturmasını teşvik eden bir yaklaşımdır. Buradan hareketle, daha önceki yıllarda da milli eğitimimizde kullanılan dik temel abece yeni bir anlayışla gözden geçirilmiş, işlevsel ve ergonomik açıdan iyileştirilmiş ve yeni bir biçimlemede geliştirilmiştir. İşte bu yazı türü "TTKB Dik Temel Abece" olarak adlandırılmış ve lisanslanmıştır.

Ocak 2017'den itibaren çalışmaya başlayan İlkokul 1. Sınıf Türkçe Dersi İlk Okuma Yazma Programını Güncelleme Komisyonu üyeleri ile Şubat 2017'de bir araya gelinmiş, Dik temel abeceyi oluşturacak harf yapısı örnekleri Mart 2017'den 23 Mayıs 2017'deki büyük sunuma kadar, bir laboratuvar sınıf örnekleminde, ilk okuma yazma uzmanı Davut Civelek denetiminde ve bizzat sınıf öğretmenleri Derya Yılmaz Gündüz ve Fatma Karafilik tarafından çocuklarla yapılan uygulamalar neticesinde deney ve gözleme dayalı olarak elde edilen veriler ışığında, adı geçen sınıf öğretmenlerinin nihai değerlendirme ve istemleri çerçevesinde, Prof. Namık Kemal Sarıkavak tarafından geliştirilmiştir (Görsel 2). Bu süreci, elbette, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanı Sayın Alpaslan Durmuş başlatmış, bu konuda irade

ortaya koyarak, ilk okuma yazmada artık kangren haline gelmiş temel bir soruna neşter vurma kararlılığıyla, çalışmaların kesinlikle bilimsel bir temelde yürütülmesini desteklemiş ve teşvik etmiştir.

Görsel 2. Dik temel abeceyi oluşturacak harf yapısı örnekleri.[2]

17 Mart 2017'de T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nda yapılan değerlendirme toplantısında dik temel yazının öğretilmesi benimsenmiş ve 2017-2018 Eğitim-Öğretim Yılı'ndan itibaren geçerli olacak bu karar nihayetinde 31 Mart 2017 günü Milli Eğitim Bakanı İsmet Yıldız'ın konuya yönelik açıklamasıyla basın yayın organları tarafından duyurulmuştur (mynet.com, 2017).

Bu durumlar sonrasında çalışmalar yoğunlaşmış ve Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından Bakanlık yetkililerinin de katılacağı kapsamlı bir sunumun basın yayın organlarına yapılması kararlaştırılmıştır. 23 Mayıs 2017'de Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlık Binası fuayesinde, tüm görsel çalışmaları Prof. Namık Kemal Sarıkavak tarafından tasarlanan "Dik Temel Abece Geliştirme Süreci" içerikli bir sergi Milli Eğitim Bakanı Sayın İsmet Yıldız tarafından açılmıştır. Hemen ardından, Başkanlık konferans salonunda bakan, yardımcıları,

[2] " Bir ilk okuma yazma uzmanı ve iki ilkokul öğretmeni tarafından belirli bir sınıf ortamında çocuklara çizim çalışmaları yaptırılarak elde edilen veriler ışığında, sınıf öğretmenlerinin nihai değerlendirme ve istemleri çerçevesinde, Prof. Namık Kemal Sarıkavak tarafından geliştirilen, 23 Mayıs 2017'de Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nda yapılan İlk Okuma Yazma Öğretimi Bilgilendirme Toplantısı'nda ise duyurulan ve tanıtılan TTKB Dik Temel Abece fontu tasarımı (T.C. M.E.B. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Fuayesi, Dik Temel Abece Tasarımı Sergisi, Karatahta Uygulaması).

müsteşarlar, kurul ve daire başkanları, il, ilçe ve okul müdürleri ve de ilk okuma yazma öğretmenlerinden oluşan heyet ve konuklar önünde Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından hazırlanan büyük bir sunum yapılmıştır. Sunumun ilk bölümünde Talim ve Terbiye Kurulu Başkanı Alpaslan Durmuş, Temel Eğitim Genel Müdürü Cem Genç, Doç. Dr. Özay Karadağ ve Prof. Namık Kemal Sarıkavak'ın açıklama ve gösterimlerinin peşi sıra Sayın Bakan İsmet Yılmaz konuşmasını gerçekleştirmiştir. Sunumun sonraki bölümünde, İlk okuma yazma uzmanı Davut Civelek ve sınıf öğretmenleri Derya Yılmaz Gündüz ve Fatma Karafilik tarafından yapılan gösterimde 2017-18 Eğitim ve Öğretim Yılı'ndan itibaren ses temelli ilk okuma yazma programında yazı öğretiminin dik temel abece kullanılarak yapılacağı yönündeki örnekler ve uygulamalardan oluşan açıklamalar basın yayın organları tarafından da kamuoyuna duyurulmuştur (ttkb.meb.gov.tr, 2017).

Yapılan Araştırma ve Gözlemler Sonucu Elde Edilen Bulgular

Yapılan nitel araştırma ışığında elde edilen bulgular belirli başlıklarda ifade edilebilir:

1- Öncelikle günümüze kadar yazı öğretiminde kullanılan modeller (yazı örnekleri) çok çeşitlidir ve üstelik karmaşıktır. Bu konuda 1978'den beri Batı toplumlarında uygulanan D'Nealian yazı yönteminin örnekleri son zamanlarda çok kötü bir şekilde ve bozuk kopyalamalar şeklinde kullanılmış, diğer yanda yazımı 1. sınıf öğrencisi için gerçekten çok zor olan ve pedagojik açıdan da uygun olmayan – daha eski yazı şablonları ve örneklerini içeren – çeşitli kurzif yazılar piyasada yardımcı ders kitapları olarak yer almıştır.

2- Geçmiş dönemde bitişik eğik el yazısı uygulamasına geçilmesi kararı verilirken, usta kaligrafi ve hat sanatçılarının bile zorlandığı örneklerden geliştirilen daha basit bir yazı örneği olsa da, pedagojik açıdan harf veya sesleri henüz tanımadığı kabul edilen 1. Sınıf öğrencisine oldukça zor gelen ve karmaşık bir yazı örneği öğretilmeye çalışılmıştır. Bu durum, eğitim ve öğretimin temel doğası olan aşamalı ilerleme ve gelişmeye aykırı bir durum olduğu için, sonuçta onca yıldır güya öğretilmesine rağmen, bitişik eğik el yazısı uygulamasında çocukların başarılı olması sağlanamamıştır.

3- Fatih Projesiyle başlayan bir süreçte; akıllı tahtaların, tabletlerin ve teknolojik alet ve aygıtların kullanımının yaygınlaştırılmaya çalışıldığı bir dönemde klavye ile daha çok karşılaşan, bu nedenle daha ziyade dik temel büyük harflere veya matbaa harflerine, dolayısıyla da dik temel küçük harflere daha çok aşina olan çocukların yaşadıkları çevrede ise örneğine neredeyse rastlanmayan bitişik eğik el yazısını öğrenmeleri gerçekten işi zora koşmaktır. Bu durum veli şikayetlerine de konu olmuş, ebeveyn bile bitişik eğik el yazısını yazmakta zorlanmış ve çocuklara koşulan bu zorlamaya tepki vermiş ve neden temel matbaa harfleriyle yazı yazmanın öğretilmediğini sorgulamıştır. Öğretilmekte zorlanılan yazı, bu nedenle, son yıllarda basın yayında ve kamuoyunda tartışma konusu olmuştur.

4- Son on yıldır meydana gelen toplumsal ve teknolojik gelişimler nedeniyle eğitim ve öğretim öğrenci merkezli, hazır bulunurluktan hareketle ve teknolojinin etkin kullanımıyla

ezberci olmaktan kurtarılmaya çalışılan, yaratıcı ve buluşçu nesiller yetiştirmeyi amaçlayan bir vizyon ve misyona sahiptir. Bu nedenle yazı öğretiminde de günümüz gerçeklerinden hareket etmek gerekmektedir.

Bu nedenle araştırma verilerinin değerlendirilmesi sonrasında ve elde edilen bulgular çerçevesinde yapılması gerekenler sonuç başlığı altında birkaç maddede ifade edilebilir.

Sonuç

• Sesi ve onun soyut sembolü olan harfi tanıma aşamasında, artık 1. Sınıf öğrencisine pedagojinin temel ilkeleri bağlamında, aşamalı olarak, temel dik harfleri öğreterek başlanmalıdır. Basitten karmaşığa doğru adım adım gidilmelidir.

• Göz ve el işbirliği hem yavaş yavaş hem de geç gelişmektedir. Bu nedenle görsel algıda zorlamadan kaçınılmalı, çocuk basit ve yalın biçimler ile sesleri rahatlıkla kodlamalı, böylelikle dil eğitiminde gereksiz bir zorlamadan, eğitim ve öğretimi ise çok bilinmeyenli denklemlere dönüştürmekten kaçınılmalıdır.

• Zorlayan bir yazı, çocuğu hem okuma ve yazmadan soğutur, hem de sanatsal kültürün temelini oluşturan çizgi ve çizmekten uzaklaştırır. Yazma kültürü kitap okuma alışkanlığı ve kitap sevgisiyle doğrudan ilişkilidir. Yazmayı seven bir çocuk okuma ve yazmada, konuşmada, Türkçe dersinde ve edebiyatta da olasılıkla daha başarılı olacaktır.

• Genç bir nesle sahip ülkemiz çocuklarının daha fazla okuması, aydınlanması, kültürlenmesi ve geleceğin nitelikli bireyleri olabilmeleri için, her ne kadar teknolojik gelişmeler yazı kültüründen bizi uzaklaştırsa da, çocuklarımıza yazı yazmanın sevdirilmesi de gerekmektedir. Bu nedenle, yazı yazmak öncelikle bir ızdırap, sıkıntı ve sorun olmaktan derhal çıkarılmalıdır.

• Tüm bu nedenlerle Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından bu konuda gereken düzenlemeler yapılmalı, önümüzdeki eğitim ve öğretim yılından itibaren 1. sınıfta dik temel harfler uygulamasına geçilmelidir (Görsel 3). Sanat yazısının altyapısını oluşturacak olan bitişik eğik el yazısı çalışmaları ise 3. sınıftan itibaren yavaş yavaş ve adım adım geliştirilerek öncelikle işlevsel ve ardından gerçekten sanatsal ve nitelikli örneklerden hareketle yürütülmelidir.

T.C. MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı
“TTKB Dik Temel Abece” Fontu

Görsel 3. TTKB Dik Temel Abece Fontu Tasarımının Genel Görünüşü (T.C. M.E.B. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Fuayesi, Dik Temel Abece Tasarımı Sergisi, Pano No: 23).

Ekler

TTKB Dik Temel Abece Fontu Manifestosu (Görsel 4):

1- 2017-18 Eğitim ve Öğretim Yılı'ndan itibaren T.C. Milli Eğitim Bakanlığı'nın İlköğretim Müfredatı'nda bir model olarak kullanılması öngörülen "TTKB Dik Temel Abece" fontu, Latin abecesinin temel orantı ve biçimlendirme örnekleri üzerinden hareketle yapılandırılmıştır.

2- Font, Latin abecesinin geometrik yapısındaki estetik oran ve ölçü anlayışından da hareketle, ancak daha ziyade, ilkokul 1. sınıfta yazı öğretimine örnek teşkil etmesi için, oran ve ölçü ilişkisindeki ilkesel düzenlemeyle ve pedagojik açıdan ise kolay kavranılır ve daha işlevsel bir anlayış ile kurgulanmıştır.

3- Çocukta estetik algı, biyolojik ve psişik büyümesine koşut olarak kültür çevresi ile zaman içinde gelişmektedir. Bu nedenle, ilk okuma-yazma eğitimi altındaki çocukların harf yapılarını düzgün oluşturabilmeleri için, onlara verilecek en yalın açıklama veya yönlendirmeler ile harflerin yapılabilmesi ve olabildiğince doğru ve düzgün başarılabilmesi (yani, işlevsellik) temel alınmıştır.

4- Estetik yapılar, normal olarak, genellikle ayrıntılı ve karmaşık yönergeler içerir. İlköğretimde örnek alınacak olan "TTKB Dik Temel Abece" yazısı ise karmaşık olmayan, yalın veya basit kavramlarla açıklanabilen ve de izah edilebilen bir yapılandırma yönergesine sahiptir.

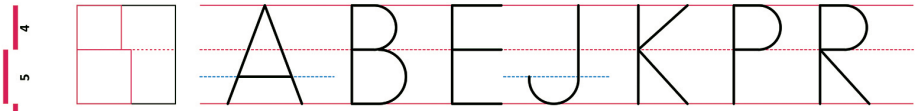
5- Aynı zamanda soyut seslerin sembolleri olarak da ele alınabilecek olan harf yapılarının biçimlendirilişi böylelikle kolaylaştırılmıştır. Çocukların soyut şekil ve biçimleri yapılandırmasını yönetebilmek ne kadar kolay ise, "TTKB Dik Temel Abece" fontu* veya yazısının harflerini izah etmek, basit ve yalın sözcüklerle onların nasıl biçimlendirileceğini açıklamak da o kadar kolaydır.

6- Böylelikle, bu konuda ilk defa yazı öğretimini daha etkin ve verimli kılacak yeni ve özgün bir font tasarımı yapılmıştır.

** Türk Dilini Koruma Yasası uyarınca Türk abecesinde 29 ses/harf bulunmaktadır. Bu harflerin hangisi olduğu söz konusu kanunda belirtilmiştir. TTKB Dik Temel Abece fontunda Q, W ve X harflerinin yer alması, bu kanuna muhalefet etmek için değil, günümüzün iletişim, teknoloji ve uluslararası ilişkileri bağlamında evrensel genel geçerlere uygun olarak, bu font ile yabancı içerikli dizgilerin de yapılabilmesini sağlamak içindir.*

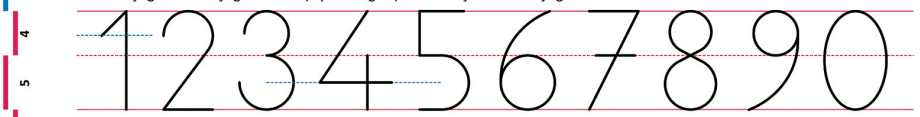
T.C. MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı

TTKB Dik Temel Abece Fontu
Harf Yapılandırma İlkeleri

Tüm büyük harfler konstrüktif orantısı 1/9 olan Roma Kapital'in 4-5-4 orantısına uygun çizgiler arasında yapılandırılmıştır. Büyük harf A'nın yatay vurgusu ile J harfinin eğri vurgu bitişi veya ucu orta çizgi ile taban çizgisi arasına (x-yüksekliğine) ortalanmıştır.

Büyük harf B'nin üst kasesi 4, alt kasesi 5 oranına yerleştiği için bir parça daha küçüktür; P ve R'nin kaseleri ise 4 oranına yerleştirilir. E harfinin orta yatay vurgusu ile K harfinin çapraz vurgu birleşimi orta çizgi üzerinde bulunmaktadır.

Rakamlar üst, orta ve taban çizgisi arasında aynı hizada biçimlendirilmiştir. 1 sayısının üst çapraz vurgusu, üst uzantı bölgesinin ortasında sonlandırılmıştır. 4 sayısının yatay vurgusu ise orta çizgi ile taban çizgisi arasına ortalanmıştır.

5 ve 7 sayılarının orta yatay vurgularına orta çizgi üzerinde yer verilmiştir. 4-5-4 orantısı nedeniyle, 6 sayısının yuvarlağı 9 sayısının yuvarlağından ve 8 sayısının alt kasesi ise üst kasesinden daha büyük olarak yapılandırılmıştır.

Küçük harflerin temel yapıları **4-5-4** orantısına uygun x-yüksekliği bölgesine yerleştirilmiştir.

Üst ve alt uzantılar **4-5-4** orantısına uygun çizgiler arasında gösterilmiştir. Bazı harflerin yapılandırmasında, vurgular üst uzantı ile x-yüksekliği bölgelerine ortalanmıştır.

"TTKB Dik Temel Abece Fontu" Manifestosu

1- 2017-2018 Eğitim ve Öğretim yılından itibaren T.C. Millî Eğitim Bakanlığı'nın Türkçe Öğretim Programı'nda bir model olarak kullanılması öngörülen "TTKB Dik Temel Abece" fontu, Latin abecesinin temel orantı ve biçimlendirme örnekleri üzerinden yapılandırılmıştır.

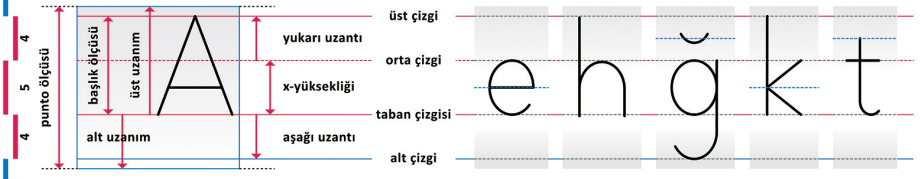
2- Font, Latin abecesinin geometrik yapısındaki estetik oran ve ölçü anlayışından da hareketle, daha ziyade ilkokul 1. sınıfta yazı öğretimine örnek teşkil etmesi için oran ve ölçü ilişkisindeki bazı değişikliklerle birlikte pedagojik açıdan kolay kavranılır ve daha işlevsel bir anlayış ile kurgulanmıştır.

3- Çocukta estetik algı, biyolojik ve psişik büyümesine koşut olarak kültürel çevresinin gelişimine bağlıdır. Bu nedenle ilk okuma yazma eğitimi alan çocukların harf yapılarını düzgün oluşturabilmeleri için onlara verilecek en yalın açıklama veya yönlendirmeler ile harflerin yapılabilmesi ve olabildiğince doğru ve düzgün başarılabilmesinin yanısıra işlevsellik temel alınmıştır.

4- Estetik yapılar genellikle ayrıntılı ve karmaşık yönergeler içerir. İlköğretimde örnek alınacak olan "TTKB Dik Temel Abece" fontu ise karmaşık olmayan, yalın veya basit kavramlarla açıklanabilen ve de izah edilebilen bir yapılandırma yönergesine sahiptir.

5- Böylelikle soyut ses sembolleri olarak da ele alınabilecek olan harf yapılarının biçimlendirilişi kolaylaştırılmıştır. Çocukların soyut şekilleri yapılandırmasını yönetebilmek ne kadar kolay ise "TTKB Dik Temel Abece" fontunun harflerini izah etmek, basit ve yalın sözcüklerle onların nasıl biçimlendirileceğini açıklamak da o kadar kolaydır.

6- Bu çerçevede ilk kez yazı öğretimini daha etkin ve verimli kılacak yeni ve özgün bir font tasarımı yapılmıştır.

© NAMIK KEMAL SARIKAVAK - 2017 - T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI - TALİM VE TERBİYE KURULU BAŞKANLIĞI - ANKARA

Görsel 4. TTKB Dik Temel Abece Fontu Harf Yapılandırma İlkeleri (Temel Özellikleri) ve Manifestosu (T.C. M.E.B. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Fuayesi, Dik Temel Abece Tasarımı Sergisi, Pano No: 17).

TTKB Dik Temel Abece Fontunun Temel Orantıları (Görsel 5):

1- Geniş harfler (1/1 ve 8/9 orantısında) M, C, Ç, G, Ğ, O ve Ö harfleridir.

2- Büyükharf M tam kare alana yerleşir.

3- Büyük yuvarlak harfler tam daireden bir parça daha dar bir elips olarak tasarlanmıştır. Bunun nedeni daire gibi mükemmel doğrulukta bir eğrinin el tarafından rahatlıkla çizilemeyeceği gerçeğidir. Elle tam (mükemmel) daire çizmek oldukça düşük yüzdeli bir olasılıktır. TTKB Dik Temel Abece Fontu tasarlanırken harf tasarımlarının elle rahatlıkla yapılabilmesi amacıyla mükemmel doğruluk veya tam biçimlerden özellikle kaçınılmaya çalışılmıştır. Bu nedenle G, Ğ, O ve Ö harfleri bir parça daraltılmış olan bir elips üzerinde oluşturulmuş, C ve Ç harflerinin sağ taraflarındaki açık konumları nedeniyle tam daire bir çemberden kesilerek oluşturulmuştur.

4- Normal (genişlikteki) harfler (3/4 orantısında) A, D, H, N, U, Ü, T, V, Y ve Z harfleridir. Rakamlardan 4 ve 0 da bu orantıya sahiptir.

5- Dar harfler (1/2 orantısında) B, E, F, J, K, L, P, R, S ve Ş harfleridir. Rakamlardan 2, 3, 5, 6, 7, 8 ve 9 da bu orantıya sahiptir.

6- Ek olarak tek çıkışlı I ve İ harfi ile rakamlardan 1 en dar harf yapılarıdır.

TTKB Dik Temel Abece Fontunun Temel Özellikleri (Görsel 6, 7, 8):

1- Tüm büyükharfler, konstrüktif orantısı 1/9 olan Roma Kapital'in 4-5-4 orantısına uygun çizgiler arasında yapılandırılmıştır.

2- Büyükharf A'nın yatay vurgusu ile J harfinin eğri vurgu bitişi veya ters kuyruk ucu orta çizgi ile taban çizgisi arasına (x-yüksekliğine) ortalanmıştır.

3- Büyükharf B'nin üst kasesi 4, alt kasesi 5 oranına yerleştiği için bir parça daha küçüktür; P ve R'nin kaseleri de 4 oranına yerleştirilir.

4- E harfinin orta yatay vurgusu ile K harfinin çapraz vurgu birleşimi orta çizgi üzerinde bulunmaktadır.

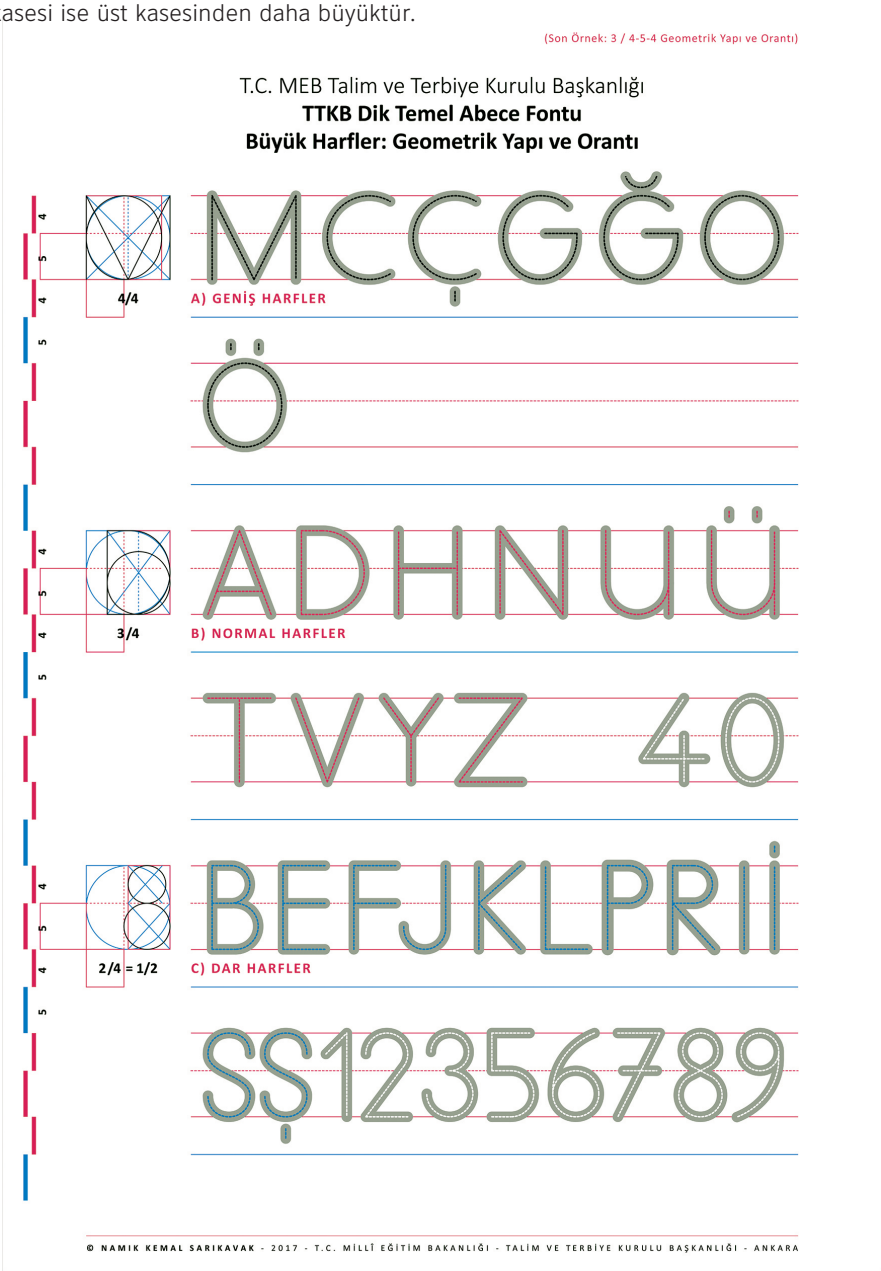
5- Küçükharflerin temel yapıları 4-5-4 orantısına uygun x-yüksekliği bölgesine yerleşmektedir.

6- Küçükharflerin üst ve alt uzantıları 4-5-4 orantısına uygun çizgiler arasında yer almaktadır. Bazı harflerin yapılandırmasında vurgular üst uzantı ile x-yüksekliği bölgelerine ortalanır.

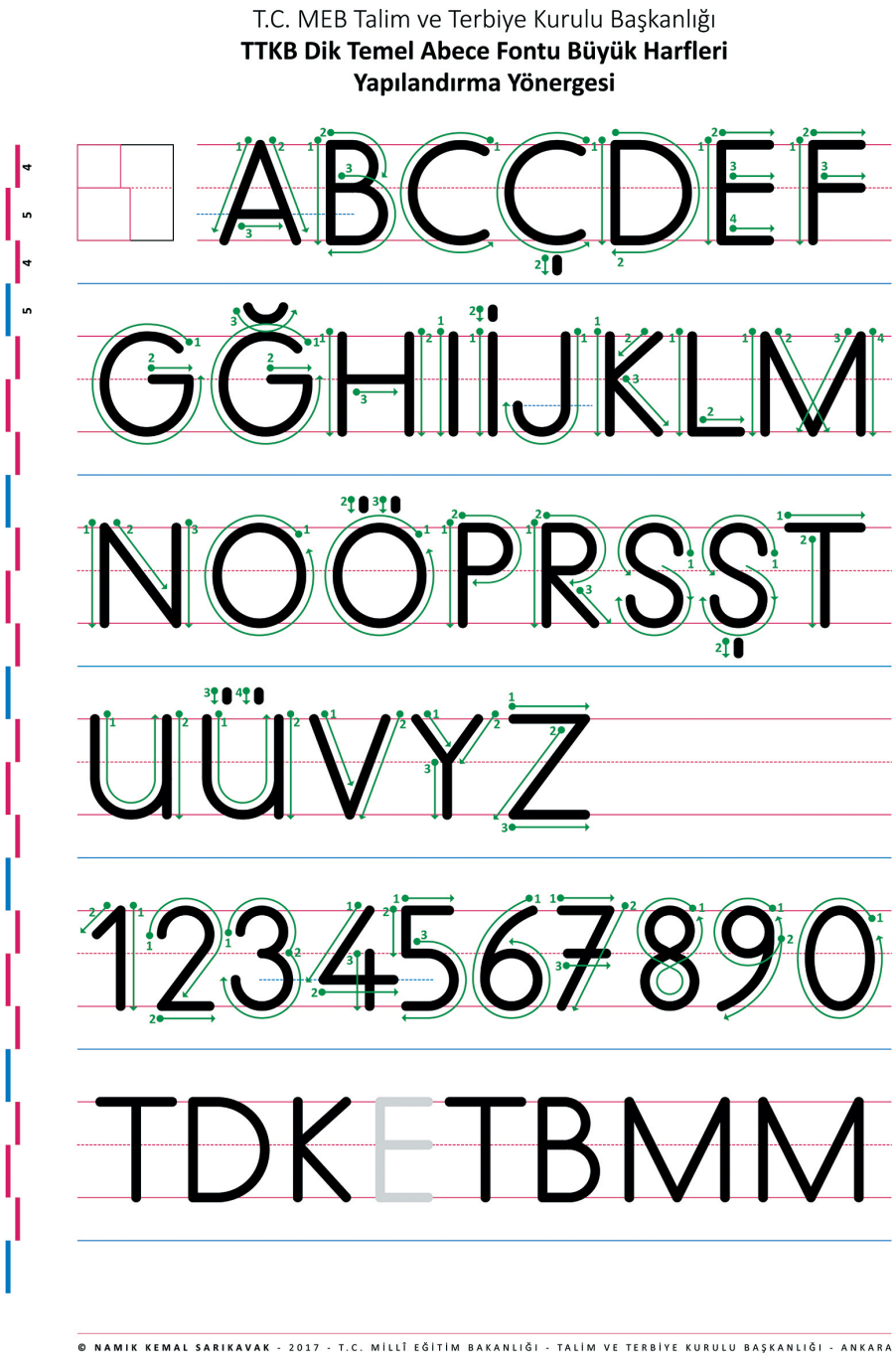
7- Rakamlar üst, orta ve taban çizgisi arasında aynı hizada biçimlendirilmiştir. 1 sayısının

üst çapraz vurgusu üst uzantı bölgesinin ortasında sonlandırılmaktadır. 4 sayısının yatay vurgusu ise orta çizgi ile taban çizgisi arasına ortalanmıştır.

8- 5 ve 7 sayılarının orta yatay vurguları orta çizgi üzerinde yer almaktadır. Buna karşın 4-5-4 orantısı nedeniyle 6 sayısının yuvarlağı 9 sayısının yuvarlağından ve 8 sayısının alt kasesi ise üst kasesinden daha büyüktür.

Görsel 5. TTKB Dik Temel Abece Fontu Büyük Harflerin Geometrik Yapısı ve Orantıları (T.C. M.E.B. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Fuayesi, Dik Temel Abece Tasarımı Sergisi, Pano No: 18).

Görsel 6. TTKB Dik Temel Abece Fontu Büyük Harflerin Yapılandırma Yönergesi(T.C. M.E.B. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Fuayesi, Dik Temel Abece Tasarımı Sergisi, Pano No: 21).

T.C. MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı
TTKB Dik Temel Abece Fontu Küçük Harfleri
Yapılandırma Yönergesi

Görsel 7. TTKB Dik Temel Abece Fontu Küçük Harflerin Yapılandırma Yönergesi (T.C. M.E.B. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Fuayesi, Dik Temel Abece Tasarımı Sergisi, Pano No: 22).

TTKB DİK TEMEL ABECE FONTU - LATİN 5 FORMATINA UYGUN ALFANUMERİK KARAKTERLER

Görsel 8. TTKB Dik Temel Abece Fontu Latin 5 Formatına Uygun Alfanümerik Karakterler (Yazar arşivi).

© NAMIK KEMAL SARIKAVAK - 2017 - T.C. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI - TALİM VE TERBİYE KURULU BAŞKANLIĞI - ANKARA

Kaynakça

Akkaya, A., Kara, Ö. T. (2012). 6. Sınıf Öğrencilerinin Bitişik Eğik Yazıda Yaşadıkları Sorunların Nedenleri Üzerine Görüşleri. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 14/2, s. 313-336.

Aslan, D., Ilgın, H. (2010). Öğretmen ve Öğrencilerin Bitişik Eğik Yazı İle İlgili Görüşleri. *İnönü University Journal Of The Faculty Of Education*, 11/2, s. 69-92.

Bayat, Seher. (2016). 8. Sınıf Öğrencilerinin El Yazısı Yazma Becerilerinin Değerlendirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi,* 24/3, s. 1309-1326.

Bulut, P., Kuşdemir, Y., Şahin, D. (2016). İlkokul ve Ortaokulda Yazı Tercihi: Öğrenci ve Öğretmenler Hangi Yazı Türünü Kullanıyor? *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13/34, s. 98-115.

Coşkun, E., Coşkun, H. (2012). İlköğretim Öğrencileri ile Sınıf ve Türkçe Öğretmenlerinin Bitişik Eğik Yazı Başarı Düzeylerinin Değerlendirilmesi. *GEFAD / GUJGEF,* 32/3, s. 761-776.

Coşkun, E., Coşkun, H. (2014). İlkokul ve Ortaokullardaki Bitişik Eğik Yazı Uygulamalarına İlişkin Öğretmen, Öğrenci ve Veli Görüşleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 11/26, s. 209-223.

Demir, O., Ersöz, Y. (2016). 4+4+4 Eğitim Sistemi Kapsamında Sınıf Öğretmenlerinin İlk Okuma ve Yazma Eğitiminde Yaşadıkları Güçlüklerin Değerlendirilmesi. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry (TOJQI),* 7/1, s. 1-27.

Duran, Erol. (2011). Bitişik Eğik Yazı Harflerinin Yazım Şekillerine İlişkin Öğretmen Görüşleri. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30/2, s. 55-69.

Duran, E., Akyol, H. (2010). Bitişik Eğik Yazı Öğretimi Çalışmalarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8/4, s. 817-838.

Karakaş, H., Dilci, T. (2015). İsteğe Bağlı Olarak İlkokula Kaydedilen Öğrencilerin Bitişik Eğik Yazı Çalışmalarında Karşılaştıkları Problemler. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi:* Teori ve Uygulama, 6/12, s. 101-122.

Karaman, M. K., Yurduseven, S. (2008). İlk Okuma Yazma Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1/1, s. 115-129.

Kuru, Oğuzhan. (2014). Sınıf Öğretmenliği 3. Sınıf Öğrencilerinin Bitişik Eğik Yazılarının Okunaklılık Düzeylerinin Belirlenmesi ve Bitişik Eğik Yazıya İlişkin Düşünceleri. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 16/1, s. 39-56.

Milli Eğitim Bakanlığı web sitesi. Erişim: 23.05.2017. http://ttkb.meb.gov.tr/www/quot dik-temel-harflerle-okuma-yazma quot-kamuoyuna-tanitildi/icerik/297

Mynet Haber Sitesi. Erişim: 30.03.2017. http://www.mynet.com/haber/iphone/guncel/bakan-yilmaz-acikladi-el-yazisi-kalkiyor-mu-2961593-1?share=1

Özenç, M., Özenç, E. G. (2016). Bitişik Eğik Yazı İle İlgili Olarak Yapılan Araştırmalara Tümdengelimci Bir Bakış. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 17/3, s. 84-97.

Uğurlu, Celal Teyyar. (2009). İlköğretim 1. Sınıf Öğretmenlerinin Yapılandırmacı Öğrenme Yaklaşımı ile İlk Okuma Yazma Öğretimine İlişkin Görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8/30, s. 103-114.

Yılmaz, F., Cımbız, A. T. (2016). Sınıf Öğretmenlerinin Bitişik Eğik Yazı Hakkındaki Görüşleri. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi,* 13/1, s. 567-592. Erişim: 04.03.2017. http://efdergi.yyu.edu.tr

Yılmaz, M., Çakır, Y. (2015). İlköğretim İkinci Kademedeki (6–7. Sınıf) Öğretmen ve Öğrencilerin Bitişik Eğik Yazıya İlişkin Görüşleri. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, XIV. Uluslararası Katılımlı Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu (21-23 Mayıs 2015) Özel Sayısı, s. 276-297.